

4. STOPP - BAUTAEN OVER EINAR TAMBARSKJELVE

© Christian Krohg

EINAR TAMBARSKJELVE (ca 980 – ca 1050) er en av de mest omtalte personene i sagalitteraturen. Her, fra høvdingegården og ættegården Gimsan var det i følge Heimskringla og andre kjente sagaer han utøvte sin makt som en av de mektigste høvdingene i landet. Einar var en av lederne for lendmannsopposisjonen mot Olav Haraldson (Olav den hellige). Han var sønn av Eindride Styrkarsson fra Gimsan. I følge Snorre skal han allerede som 18-åring ha kjempet om bord på Ormen Lange sammen med Olav Tryggvason i slaget ved Svolder ca år 1000. Han ble imidlertid tilgitt av seierherrene, jarlene Eirik og Svein og senere gift med søsteren deres Bergliot. Gjennom dette giftermålet fikk han mange gårder og store veitsler i morgengave. Einar sto derimot i skarp opposisjon til Olav Haraldsson og måtte forlate landet en tid, Et forlik, som ble inngått i 1022, førte ikke til noe virkelig vennskap. I 1023 dro Einar på pilegrimsferd til Roma og besøkte underveis Knut den mektige i England. Han deltok ikke i slaget på Stiklestad, hvor Olav Haraldson falt. Etter slaget var det Knut og hans sønn Svein som tok over styringen i Norge. Heller ikke her var Einar Tambaraskjelve fornøyd med den posisjonen han fikk i landet og stilte seg i spissen for opposisjonen mot danskeveldet. Sammen med biskop Grimkjel spilte Einar en sentral rolle i helliggjøringen av Olav Haraldsson. I 1035 dro han sammen med Kalv Arneson til Gardariket, hvor Olavs sønn, Magnus, oppholdt seg. Han hentet gutten hjem til Norge og fikk satt han inn

© Eilif Peterssen

som konge. Einar ble Magnus trofaste venn og rådgiver. Magnus fikk tilnavnet "den gode". Senere tok Harald Hardråde over og Einar var ofte uenig med kongen på tinget. Etter en slik konfrontasjon ble Einar og hans sønn Eindride drept. Likene ble ifølge sagatradisjonen begravet i Olavskirken ved siden av Magnus den gode.

Hvis du nå ser mot vest vil du se mot det området der KLEMET PÅ GIMSAN hadde gården sin. På 1500- og 1600-tallet hendte det flere ganger at bøndene reiste seg i protest mot futer og andre kongelige ombudsmenn som de mente misbrukte sine rettigheter. Like før jul i 1661 kom høvedsmannen i Trondheim len, Hans Hansen, innom Gimsan på sin ferd oppover dalen. Her låntok han en av hestene til Klemet uten å spørre om lov. Da Klemet fikk høre om dette, ble han sint og red etter embetsfølget. På gården Voll tok han dem igjen og gikk løs på høvedsmannen med øks. "Nå skal da djevelen fare i deg," skrek han. Hans Hansen forsøkte å verge seg, og truet med at "Dette kan bli dyrt for deg, jeg er en av kongens tjenere." "Men jeg," ropte Klemet og hogg øksa i veggen, "jeg er en bosittende mann, og var du kongen selv, så skulle du ikke straffeløst ta hesten min i fra meg." Klemet fikk hesten sin med seg, men tre dager etter, på selveste juledagen, ble Klemet hentet inn til Trondheim. Han ble dømt for fornærmelse av kongen og ble satt til tvangsarbeid på Bremerholm festning i København.

Melhus kommune

Melhus Rotary

Melhus Historielag

SAGA-GUIDEN

Vi har valgt å kalle denne kulturstien for Sagastien. Her kan du vandre rundt med Snorre som guide. Du kan stoppe opp på flere plasser og lese fra Heimskringla om stedet, om personer og hendinger som utspant seg der og dermed knytte gården og bygda til vikingtid og rikshistorie.

Vi har i denne guiden også valgt å gi deg fortellinger om andre spennende personer som har bodd i området.

1. STOPP - MELHUSHALLEN

På området rett fram ble det under ARKEOLOGISKE UTGRAVINGER sommeren 2004 og 2005 gjort spennende funn som viser tydelige spor etter bosetting, med flere stolpehull og kokegroper. Stolpehullene viser oss hvor husstolpene sto i jernalderens gårdshus, og gir oss muligheten til å kunne rekonstruere hvordan menneskene levde sine dagligliv i denne perioden. Her på denne åkeren er det funnet spor etter livet mellom 200 f. Kr. og 500 e. Kr, fra førromersk jernalder til folkevandringstid. Beretninger fra tidlig i forrige århundre forteller om flere gravhauger i dette området. Under arbeidet med grustaket her, ble graven til en mektig kvinne fra slutten av 300-tallet åpnet. Kvinnen var gravlagt med smykker av gull og bronse, og glassbeger importert hit helt fra det europeiske kontinentet. I dag kan man se gjenstandene utstilt på Vitenskapsmuseet i Trondheim. Vi ser dessverre ikke lenger spor etter de andre gravene som etter sigende skal ha ligget her.

Tegningen viser området som ble gravd ut i 2004.

2. STOPP - JARLSHOLA

© Edvard Munch

Vi skal nå tilbake til 995. HÅKON JARL var kyst-norges hersker. Særlig etter seieren over jomsvikingene i Hjørungavåg var han blitt en populær hersker. Etter hvert ble han mer og mer tyrannisk. Og verst var det at jarlen stadig var etter konene og døtrene til bøndene. Da han en vårdag i 995 kom til Melhus og sendte bud etter kona til storbonden Orm Lyrja på Bunes, Gudrun, kalt Lundesola, brast det. Sammen med de mektige høvdingene Haldor på Skjerdingsstad og Styrkår fra Gimsan (bestefar til Einar Tambarskjelve), fikk Orm Lyrja med seg bøndene i dalen for å forsøke å ta Håkon jarl.

Dersom du fra Jarlshola retter blikket mot toppen av grustaket på Søberg i sør-øst, ser du JARLSDALEN, stedet hvor Håkon jarl først gjemte seg for bøndene. Herfra sendte jarlen mennene sine tilbake til Nidaros, før han selv sammen med trelen Kark tok seg over isen på Gaula for å gjemme seg. For å lure bondehæren til å tro at han hadde druknet, la han kapp si igjen på isen.

Da Håkon jarl og Kark var kommet over elva, gjemte de seg under STEINHELLEREN (Jarlshola) som du ser til høyre. Herfra dro de videre opp til gården Rimol, hvor den mektige husfrua Tora, en av Håkon jarls kjærestere bodde. Hvordan denne historien endte får du vite på neste stopp på Sagastien.

3. STOPP - TORÅ PÅ RIMOL

Ved Melhuskirka bodde storbonden ASBJØRN FRA MEDALHUS. Asbjørn stilte seg i spissen for trøndernes protest da Håkon den gode forsøkte å innføre kristendommen på midten av 900-tallet.

MELHUSKIRKA er fra 1892, og erstattet den gamle fylkeskirka for Gauldalen fra første halvdel av 1200-tallet. Sannsynligvis hadde den sin forløper i ei lita trekirke som i sin tid ble reist på et tidligere hovsted/offersted. Altertavla og prekestolen er fra 1640, kalk og disk fra 1660-årene. Inne i kirka henger også det eneste kjente originalportrettet av Petter Dass.

Rett ved siden av Melhuskirka ser vi den gamle PRESTEGÅRDSLÅNA. Den eldste delen er fra 1722. Den kjente dikterpresten Anders Hovden bodde der mens han var prest i Melhus. I Kristian Kristiansens bøker om Adrian Posepilt, utspiller noen av hendelsene seg i dette huset.

Løfter du blikket mot toppen av Vassfjellet, kan du følge middelalderens PILEGRIMSLEI mot Nidaros. Rett nedenfor masta ligger Evenstjønna og Evenskilden som skulle være legende. Historien forteller om krykker og bandasjer som var lagt igjen da syke folk vandret videre. I kapellet som lå der, bodde munken Edvin på 1300-tallet, Edvin er kjent fra Sigrid Undsets romantrilogi om Kristin Lavransdatter.

Ser du forbi Søberg, mot sør, ser du SKJERDINGSTAD. Her bodde Haldor på Skjerdingsstad, en av storbøndene som tok i mot hærpil fra Orm Lyrja på Bunes i Singsås med bud om å gå mot Håkon jarl.

På flata rett under denne stoppen kan du se heimgården til MARTIN TRANMÆL (1879 – 1967), en av norsk arbeiderbevegelses mest markante skikkelser. Han var partisekretær

og redaktør av Ny Tid og Social-Demokraten (Arbeidsbladet). Tranmæl var viseordfører i Trondheim 1917 – 18, stortingsmann 1925 – 27 og medlem av stortinges Nobelkomité i 1938 – 64. Hans posisjon innad i arbeiderbevegelsen kunne gjort han selvskreven som statsminister, men han ønsket ikke den typen offisielle verv. Han var medlem av Arbeidspartiets sentralstyre 1918 – 63 og LOs sekretariat 1920 – 46.

© Christian Krohg

Til slutt her på denne stoppen, vil vi fortelle ferdig historien om Håkon jarl. I følge Snorre lot den mektige husfrua på Rimol, TORA, mennene sine grave ut en grisebinge, hvor Håkon jarl og trelen Kark gjemte seg. Her lå de og lyttet til Olav Tryggvason, som fra en stein like ved grisebingene lofte gods og ære til den som kunne skade jarlen. Olav Tryggvason var kommet til Trøndelag med ønske om å ta over som hersker. Fristelsen ble for stor for trelen Tormod Kark. Etter at Håkon jarl hadde sovnet om natten, skar han hode av jarlen og gikk dagen etter inn til Nidaros og Olav Tryggvason med det. I stede for belønning, mistet imidlertid trelen sitt eget hode. Sammen med Håkons jarls hode ble det satt på stake ute på Munkholmen.